

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

ชื่อบทความ บทบาทกองทัพเรือในการรักษาระบบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

จัดทำโดย พลเรือโท เคารพ แหลมคม
รหัส ๖๓๐๘๐๔

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๘
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

บทบาทกองทัพเรือในการรักษาระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

พลเรือโท เคารพ แหลมคม^๑

บทนำ

ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕ โดยคณะราษฎร ซึ่งคณะราษฎรประกอบด้วยกลุ่มนักเรียนไทยที่ไปศึกษาต่างประเทศและเดินทางกลับมาประเทศไทย รวมทั้งคณะนายทหารทั้งทหารบกและทหารเรือ ทั้งนี้ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา ๘๘ ปี ประเทศไทยต้องประสบเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญหลายครั้ง ซึ่งในหลายสถานการณ์ ได้มีทหารรวมถึงกองทัพเรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงบทบาทในแต่ละสถานการณ์ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุการณ์รัฐประหารและเหตุการณ์กบฏที่เกิดขึ้นหลายครั้ง นับตั้งแต่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทำให้มีหลายฝ่ายมองว่า ทหารมีส่วนสำคัญที่ทำให้การเมืองไทยไม่มีเสถียรภาพในบางช่วง อย่างไรก็ตามที่ผ่านมามหารวมทั้งกองทัพเรือก็ยังสามารถแสดงบทบาทในการรักษาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยเช่นกัน บทความนี้จะได้นำเสนอถึงบทบาทกองทัพเรือในการรักษาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทั้งนี้มีประเด็นจะพิจารณาประกอบด้วย ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประเทศไทยกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข บทบาทของกองทัพเรือในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕ บทบาทของกองทัพเรือในอดีตต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และการดำเนินการของกองทัพเรือต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้แก่ หน้าที่ของกองทัพเรือตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ การสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน การสร้างศักยภาพในการป้องกันประเทศ การส่งเสริมความมั่นคงภายในประเทศ การมีธรรมาภิบาลและการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของกำลังพลในการปฏิบัติหน้าที่

ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ประชาธิปไตย (Democracy) เป็นระบอบการปกครองรูปแบบหนึ่ง ซึ่งการบริหารประเทศจะมาจากเสียงข้างมากของประชาชน โดยประชาชนอาจใช้อำนาจของตนด้วยตนเองหรือผ่านผู้แทนที่เลือกไปใช้อำนาจแทนก็ได้ ทั้งนี้ผู้นำประเทศจะได้รับอำนาจและความชอบธรรมในการบริหารประเทศจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยตรง บนพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และการเคารพศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ โดยมีการแบ่งอำนาจในการปกครองประเทศอย่างชัดเจนผ่านการ

^๑ เจ้ากรมยุทธศึกษาทหารเรือ ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์)

กระจายอำนาจและการถ่วงดุลอำนาจระหว่าง ๓ ฝ่าย คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ เพื่อป้องกันการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบของผู้ปกครองประเทศ

สำหรับความหมายของประชาธิปไตยนั้น ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๒๕ ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยว่า เป็นรูปแบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ ส่วนคำว่าระบอบหมายถึง แบบอย่างหรือธรรมเนียมการปกครอง ดังนั้น คำว่าระบอบประชาธิปไตย จึงหมายความว่า แบบอย่างหรือธรรมเนียมการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ และหากพิจารณาความหมายของประชาธิปไตยตามรากศัพท์ภาษาต่างประเทศ คำว่าประชาธิปไตยตรงกับภาษาอังกฤษว่า Democracy ซึ่งมาจากศัพท์ภาษากรีก ๒ คำ รวมกันคือ Demos ซึ่งแปลว่าประชาชน กับ Kratos ซึ่งแปลว่าอำนาจ หรือการปกครอง ดังนั้น ประชาธิปไตย หรือ Democracy จึงหมายถึง การปกครองโดยประชาชน ซึ่งอำนาจสูงสุดในการปกครองจะมาจากประชาชน และรัฐบาลจะคงอยู่ในอำนาจต่อไปจนครบวาระสั้นสุดลง ก็ต่อเมื่อประชาชนผู้เลือกตั้งเห็นว่ารัฐบาลสามารถสนองตอบต่อเจตนารมณ์ของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น

ประชาธิปไตยถือกำเนิดขึ้นในสมัยกรีกโบราณ ซึ่งจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ยืนยันว่าชาวกรีกโดยเฉพาะอย่างยิ่งนครเอเธนส์ได้ดำเนินการปกครองนครของตนโดยตรง เมื่อมีปัญหาที่จะต้องตัดสินใจ ชาวกรีกของนครเอเธนส์จะประชุมอภิปรายกันก่อนที่จะทำการตัดสินใจปัญหานั้น ๆ การปกครองของเอเธนส์เป็นการปกครองที่ให้ประโยชน์แก่คนจำนวนมากมีใช้คนจำนวนน้อย จึงทำให้การปกครองลักษณะนี้ได้ชื่อว่า ประชาธิปไตย ซึ่งตามทัศนะดังกล่าว ประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ถือว่าประชาชนทุกคนมีความเสมอภาคกันตามกฎหมาย และถือว่าผู้ที่จะมาทำหน้าที่ปกครองจะต้องมาจากการเลือกตั้งซึ่งทุกคนมีสิทธิเท่ากันที่จะสมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งยึดมั่นในหลักที่ว่าคนจำนวนมากย่อมฉลาดกว่าคนจำนวนน้อย

ต่อมาเมื่อเอเธนส์ต้องพ่ายแพ้สงครามแก่สปาร์ตา ประชาธิปไตยของเอเธนส์ก็สูญสลายตามไปด้วย และไม่ปรากฏว่ามีนครรัฐใดใช้รูปแบบการปกครองแบบเอเธนส์อีกเลย เพราะพากันถือว่าการปกครองแบบเอเธนส์ก่อให้เกิดความพิวาทแก่เอเธนส์ ต่างก็ไม่มีใครนิยมประชาธิปไตยและมักจะแสดงความคิดเห็นในเชิงต่อต้านหลักการของประชาธิปไตยที่ถือว่าทุกคนเท่ากัน และประชาธิปไตยเป็นการปกครองของฝูงชนที่ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลในการตัดสินใจ ขณะเดียวกันทัศนะต่อประชาธิปไตยดังกล่าวได้แพร่หลายไปทั่วยุโรปและไปสู่อเมริกาที่ยังเป็นอาณานิคมด้วย อย่างไรก็ตามแม้จะมีกระแสต่อต้านประชาธิปไตยอย่างรุนแรงก็ตาม แต่หลักการสำคัญของประชาธิปไตยที่ถือว่าทุกคนเท่ากันก็ยังคงเป็นอุดมการณ์ของมนุษยชาติส่วนใหญ่ที่มีความปรารถนาจะดิ้นรนต่อสู้เพื่อที่จะได้มาซึ่งสิทธิอันเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมักจะใช้เป็นข้ออ้างในการต่อสู้กับผู้ปกครองประเทศ ดังจะเห็นได้จากข้อความที่ปรากฏอยู่ในประกาศเอกราชของอเมริกา เมื่อปี ค.ศ.๑๖๑๙ และแถลงการณ์ปฏิวัติของฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ.๑๖๓๒ ซึ่งอ้างหลักความเสมอภาคของมนุษยชาติอันเป็นอุดมการณ์ของการปฏิวัติ จากนั้นการปกครองระบอบประชาธิปไตยก็ค่อย ๆ พัฒนาขึ้นในประเทศต่าง ๆ ในยุโรปและสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาได้กลายเป็นประเทศที่มีบทบาทอย่างมากในการเป็นต้นแบบของประชาธิปไตย ซึ่งประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ยอมรับว่าประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่พึงปรารถนาที่สุด และพยายามสร้างระบอบประชาธิปไตยของตนเองขึ้น ทำให้ประชาธิปไตยมีอิทธิพลอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากอุดมการณ์ประชาธิปไตยมีความสอดคล้องกับอุดมการณ์ของมนุษยชาติส่วนใหญ่ในโลก ซึ่งปรารถนาที่จะมีความเสมอภาคและเสรีภาพที่จะดำเนินชีวิตตามที่ตน

ต้องการ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อในความสำคัญและศักดิ์ศรีของปัจเจกบุคคล ความเชื่อในความเสมอภาคของมนุษย์ และความเชื่อในความจำเป็นที่จะต้องมีความเป็นอิสระเสรี การปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงต้องอยู่บนรากฐานหลักการที่สำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

๑. หลักประชาธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular Sovereignty)

ตามหลักการนี้ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ประชาชนเป็นทั้งผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง ทั้งนี้ผู้ปกครองมากจากการเลือกตั้งโดยยึดหลักการเสียงข้างมาก จึงมีสิทธิอำนาจโดยชอบธรรมในการปกครองประเทศ เพราะได้รับสิทธิจากผู้ปกครองโดยตรง อย่างไรก็ตามประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจใช้อำนาจที่มีผ่านกระบวนการเลือกตั้งให้ได้มาซึ่งผู้ปกครองของตน ดังนั้นประชาชนมีอำนาจในการคัดค้านและถอดถอนผู้ปกครองที่ประชาชนเห็นว่าไม่ได้บริหารประเทศในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

๒. หลักเสรีภาพ (Liberty)

ตามหลักประชาธิปไตย เสรีภาพคือกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าของสังคม โดยที่ประชาชนทุกคนมีความสามารถในการกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บุคคลต้องการ ตราบเท่าที่การกระทำของเขาไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น หรือละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและความมั่นคงของประเทศชาติ

๓. หลักความเสมอภาค (Equality)

ประชาชนทุกคนในสังคมมีความเท่าเทียมกัน ทั้งในความเป็นมนุษย์และในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมเหมือนกัน มีศักดิ์ศรี เกียรติยศ และมีคุณค่าในความเป็นคนอย่างเดียวกัน ความเสมอภาคประกอบไปด้วย ความเสมอภาคในความเป็นมนุษย์ตามกฎหมาย ด้านโอกาสทางการเมือง การใช้สิทธิเลือกตั้ง การสมัครรับเลือกตั้ง และทางเศรษฐกิจ

๔. หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือนิติธรรม (Rule of Law)

ประชาชนได้รับการคุ้มครองขั้นพื้นฐานทั้งในเรื่องสิทธิเสรีภาพในทางทรัพย์สิน การแสดงออก การดำรงชีพ ฯลฯ อย่างเสมอภาคกัน โดยผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใด ๆ ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ และผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจที่อยู่เหนือกฎหมายหรือเหนือกว่าประชาชนคนอื่น ๆ ได้

๕. หลักการเสียงข้างมาก (Majority Rule) ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Right)

ในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการตัดสินใจต่อปัญหาบ้านเมืองไม่ว่าจะโดยตรงหรือผ่านผู้แทนราษฎร ซึ่งในความเป็นจริงประชาชนทุกคนย่อมมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ดังนั้นในการตัดสินใจปัญหา จึงต้องยึดเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจทางเลือก อย่างไรก็ตามหลักการเสียงข้างมากต้องใช้ควบคู่ไปกับการเคารพและคุ้มครองเสียงข้างน้อย เพื่อเป็นหลักประกัน

ว่าฝ่ายเสียงข้างมากจะไม่ใช้วิธีพวกมากลากไปเพื่อผลประโยชน์ของพวกเขาเพียงอย่างเดียว แต่ต้องดำเนินการเพื่อประชาชนทั้งหมด ซึ่งจะนำไปสู่การไม่เอาเปรียบกันและไม่สร้างความขัดแย้งในสังคม

สำหรับรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

๑. ระบบรัฐสภา (Parliament System)

ประชาธิปไตยระบบรัฐสภาเป็นประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน ซึ่งรัฐบาลได้รับการแต่งตั้งจากผู้แทนและรัฐบาลบริหารประเทศโดยมอบหน้าที่ให้คณะรัฐมนตรีทำหน้าที่บริหาร แต่รัฐบาลจะถูกควบคุมและตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินโดยรัฐสภา ผ่านกระบวนการและอำนาจหน้าที่ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หากรัฐสภาเห็นว่ารัฐบาลไม่ได้บริหารงานอย่างถูกต้อง ก็มีสิทธิ์ที่จะถอดถอนได้ เรียกว่า การอภิปรายไม่ไว้วางใจ ขณะที่นายกรัฐมนตรีก็มีอำนาจที่จะยุบสภา และมีการเลือกตั้งใหม่ได้

๒. ระบบประธานาธิบดี (Presidential System)

ระบบประธานาธิบดีเป็นประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนระบบหนึ่งซึ่งประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งประธานาธิบดี โดยที่ประธานาธิบดีจะเป็นทั้งประมุขของรัฐและประมุขรัฐบาล เมื่อได้รับการเลือกตั้ง ก็มีสิทธิ์และอำนาจในการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีเพื่อบริหารประเทศ ในขณะที่สมาชิกรัฐสภาจะมาจาก การเลือกตั้งทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งประธานาธิบดี ดังนั้นอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ จึงเป็นอิสระและแยกขาดจากกัน อย่างไรก็ตามแม้ว่าผู้ใช้อำนาจทั้งสามต่างเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกัน แต่สถาบันทั้งสามนี้ต่างก็มีอำนาจในการยับยั้งและถ่วงดุล (Check and Balance) ซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นการป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจเกินขอบเขต ยกตัวอย่างเช่น การลงมติเพื่อกล่าวโทษ (Impeachment) และการปลดออกจากตำแหน่ง (Recall) ประธานาธิบดี เป็นต้น

๓. ระบบกึ่งประธานาธิบดีหรือกึ่งรัฐสภา (Semi - Presidential or Semi - Parliamentary System)

ระบบนี้เป็นประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน ซึ่งประธานาธิบดีเป็นประมุขและบริหารราชการแผ่นดินร่วมกับนายกรัฐมนตรี โดยในด้านการบริหารงาน นายกรัฐมนตรีจะเป็นผู้ใช้อำนาจบริหารและรับผิดชอบต่อรัฐสภา ขณะที่ประธานาธิบดีจะเป็นผู้กำหนดนโยบายต่างประเทศและการเมืองทั่วไป ส่วนรัฐสภามีอำนาจในการออกกฎหมาย และควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินเท่านั้น แต่สมาชิกรัฐสภาจะใช้อำนาจบริหารในขณะเดียวกันไม่ได้ อย่างไรก็ตามนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี ก็ยังคงต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาอยู่ หากไม่ได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภาก็ต้องลาออก เว้นแต่ประธานาธิบดีจะให้อยู่ตำแหน่งต่อไป พร้อมกับสั่งยุบรัฐสภาเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ ดังนั้นในระบบนี้ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติจะอยู่ในฐานะที่คานกันและดุลกัน

สำหรับระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic Form of Government with The King as Head of State) เป็นชื่อเรียกระบอบการปกครองที่รวมเอาทั้งรูปแบบการปกครองที่รวมเอาทั้งรูปแบบการปกครอง (Form of Government) แบบประชาธิปไตยโดยมีรัฐสภา (Parliamentary Democracy) กับรูปแบบรัฐ (Form of State) ไว้ในคำเดียวกัน ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขก็จะมีลักษณะเป็นระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภา โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศ ทั้งนี้พระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขของประเทศจะทรงทำหน้าที่ในฐานะประมุขเพียงอย่างเดียวเท่านั้น จะไม่ทรงมีบทบาทหรืออำนาจทางด้านการบริหารหรือทางการเมืองแต่อย่างใด

สำหรับประเทศไทยนั้น เป็นประเทศที่มีรูปแบบการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาตั้งแต่เมื่อครั้งการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕ โดยการปกครองเป็นไปในรูปแบบของระบบรัฐสภา

และมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขประเทศโดยไม่มีบทบาททางด้านการเมืองแต่อย่างใด ทั้งนี้คำว่าระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้ปรากฏขึ้นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๔๙๒ โดยในมาตรา ๒ บัญญัติว่า ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จากนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๑๑ และ พ.ศ.๒๕๑๙ ก็ได้บัญญัติอย่างชัดเจนถึงระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งต่อมารัฐธรรมนูญทุกฉบับก็ได้มีบทบัญญัติดังกล่าวเช่นกัน

ประเทศไทยกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

แต่เดิมประเทศไทยมีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นเวลานาน นับแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น จนกระทั่ง รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ที่ทรงเห็นภัยคุกคามจากการขยายอาณาเขตของประเทศมหาอำนาจตะวันตก พระองค์จึงทรงมีพระราชดำริในการปฏิรูปการปกครองของประเทศในหลายด้านเพื่อให้เกิดความเจริญแก่ประเทศไทยจนเป็นที่ยอมรับของอารยประเทศ ซึ่งนับเป็นการวางรากฐานต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตยในอนาคตต่อไป

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ นอกจากจะยังคงมีความหวังเกรงต่ออิทธิพลของประเทศมหาอำนาจตะวันตกแล้ว ประเทศไทยต้องประสบปัญหาความล้มเหลวในการปกครองที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา พระองค์จึงทรงปฏิรูปเปลี่ยนแปลงประเทศในหลายด้าน พร้อมทั้งทรงจัดส่งพระราชโอรส และนักเรียนไทยไปศึกษาต่างประเทศ เพื่อกลับมาเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ อันนำมาซึ่งแนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างชัดเจนขึ้นเป็นครั้งแรก โดยในปี พ.ศ.๒๔๒๗ (ร.ศ. ๑๐๓) ได้มีกลุ่มเจ้านายและขุนนางที่ได้รับการศึกษาจากยุโรป ได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขอให้ทรงเปลี่ยนแปลง การปกครองโดยใช้รัฐธรรมนูญเป็นหลักในการปกครองประเทศตามแบบอย่างการปกครองของยุโรป ที่อำนาจการปกครองเป็นของประชาชน มิใช่พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์เพียงพระองค์เดียว ทั้งนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงตอบว่า พระองค์ไม่เคยคิดจะหวงแหนอำนาจไว้แต่สถานการณ์ยังไม่เหมาะสม เพราะขาดคนที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องดังกล่าว พร้อมกันนั้นพระองค์ทรงได้ตรัสว่าพระองค์จะให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ มอบรัฐธรรมนูญให้แก่ประชาชน

เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ได้เสด็จขึ้นครองราชย์ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญขึ้นคือ มีคณะ ร.ศ. ๑๓๐ ประกอบด้วยนายทหารบก ทหารเรือ และพลเรือนรวมประมาณ ๑๐๐ คน ได้วางแผนปฏิวัติการปกครองให้พระมหากษัตริย์พระราชทานรัฐธรรมนูญให้แก่ปวงชนชาวไทย แต่ได้ถูกจับกุมเสียก่อน อย่างไรก็ตามพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงตระหนักถึงความต้องการของประชาชนต่อการปกครองตามแนวทางประชาธิปไตย แต่เห็นว่าหากจะนำมาใช้ก็มีข้อจำกัด เนื่องจากประชาชนขาดความรู้เพียงพอที่จะปกครองตนเองได้ พระองค์จึงทรงมีพระราชดำริให้จัดโครงการเมืองทดลองขึ้นเรียกว่า ดุสิตธานี เพื่อให้เป็นก้าวแรกของการเตรียมตัวในการปกครองตนเองของประชาชน

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินให้แก่ประชาชน โดยโปรดเกล้าฯ ให้มีการดำเนินการในเรื่องดังกล่าว แต่ก็ได้มีการกราบบังคมทูลรายงานต่อพระองค์ว่าประชาชนยังไม่มี ความพร้อมเพียงพอ หากมีการพระราชทานรัฐธรรมนูญอาจจะก่อให้เกิดผลเสียตามมา ควรเตรียมการ ให้ประชาชนมีความพร้อมเสียก่อน ทำให้การพระราชทานรัฐธรรมนูญเลื่อนออกไป จนในที่สุดเมื่อ วันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕ คณะราษฎรได้ทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) เป็นระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional Monarchy)

บทบาทของกองทัพเรือในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕

การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕ โดยคณะราษฎร ได้เริ่มต้นขึ้นจากกลุ่มนักเรียนไทยที่ศึกษาอยู่ในยุโรป โดยได้ทำการประชุมกัน ครั้งแรกเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๖๙ ณ หอพักในกรุงปารีส ฝรั่งเศส และได้ตกลงกันที่จะทำการ เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีกษัตริย์อยู่ใต้ กฎหมาย โดยใช้วิธีการยึดอำนาจโดยฉับพลัน และพยายามหลีกเลี่ยงการนองเลือด ซึ่งการประชุม ครั้งแรกดังกล่าวมีผู้เข้าร่วมประชุม ๗ คน นำโดย ร้อยโท ประยูร ภมรมนตรี และ นายปรีดี พนมยงค์ ทั้งนี้ยังไม่มีทหารเรือเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้อย่างไรก็ตาม ต่อมาคณะผู้ก่อการได้ชักชวน เรือโท สิ้นธุ์ กมล นาวิน นักวิชาการทหารเรือเดนมาร์กเข้าร่วมด้วย นับเป็นทหารเรือคนแรกที่เข้าร่วมกับคณะราษฎร และ เมื่อ เรือโท สิ้นธุ์ กมลนาวิน เดินทางกลับมารับราชการที่ประเทศไทย ได้รับการเลื่อนยศและได้รับ บรรดาศักดิ์เป็น นาวาตรี หลวงสิ้นธุ์สงครามชัย และได้เข้ารับตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน นายทหาร จึงได้ชักชวนนายทหารเรือหนุ่ม ๆ เข้าร่วมกับคณะราษฎรจำนวน ๒๔ นาย นำโดย นาวาตรี หลวงสิ้นธุ์สงครามชัย นาวาตรี หลวงศุภชลาศัย เรือเอก หลวงนาวาวิจิต เรือเอก หลวงสังวรยุทธกิจ เรือเอก หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ จนคณะราษฎรประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ วันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕ อย่างไรก็ตามการที่นายทหารเรือกลุ่มดังกล่าวเข้าร่วมกับคณะราษฎร ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองมิได้เป็นการดำเนินการโดยตรงของกองทัพเรือ แต่เป็นการดำเนินการ ของนายทหารเรือกลุ่มดังกล่าวเท่านั้น

บทบาทของกองทัพเรือในอดีตต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข

นับตั้งแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕ กองทัพเรือ ได้ แสดงบทบาทในการให้การสนับสนุนต่อรัฐบาลมาโดยตลอด โดยบทบาทที่สำคัญของทหารรวมถึง กองทัพเรือคือ การพยายามปกป้องรัฐธรรมนูญที่ได้กำหนดขึ้นมา ขณะที่ผู้นำทหารได้พยายามขึ้นมา มี อำนาจทางการเมือง ตามช่องทางที่รัฐธรรมนูญเปิดทางให้ ดังจะเห็นได้จากการที่ทหารรวมทั้งทหารเรือ เข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นจำนวนมาก

ต่อมา ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลง บทบาททางการเมืองของทหารได้

เปลี่ยนแปลงไปเป็นการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจระหว่างผู้นำทหารด้วยกันเอง ซึ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้ง มีกลุ่มทหารรุ่นใหม่ขึ้นมาท้าทายกลุ่มทหารรุ่นเก่า โดยเป็นการต่อสู้เรื่องผลประโยชน์ มิใช่เรื่องอุดมการณ์ แต่อย่างไรก็ตาม ทำให้มีการรัฐประหารและกบฏเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่กองทัพเรือภายใต้การนำของ พลเรือเอก สิ้นธุ์ กมลนาวิน ผู้บัญชาการทหารเรือ ได้วางตัวเป็นกลางมาโดยตลอดและทุ่มเทต่อการเสริมสร้างกำลังทางเรือ จนเป็นที่ยอมรับว่า กำลังทางเรือได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่องจนเป็นพลังที่เข้มแข็ง อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ ทหารเรือบางส่วนได้มีแนวความคิดไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลและได้นำไปสู่การรัฐประหารที่สำคัญ ๒ ครั้ง แต่ไม่ประสบความสำเร็จจนกลายเป็นกบฏในที่สุดคือกบฏวังหลวง ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๙๒ และกบฏแมนฮัตตัน ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๔

กบฏวังหลวง ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๙๒ เกิดขึ้นโดยขบวนการประชาธิปไตย ๒๖ กุมภาพันธ์ ภายใต้การนำของ นายปรีดี พนมยงค์ ร่วมกับคณะนายทหารเรือ นำโดย พลเรือตรี สังวร สุวรรณชีพ พลเรือตรี ทหาร ขำหิรัญ และ เรือเอก วัชรชัย ชัยสิทธิเวช โดยคณะผู้ก่อการได้เคลื่อนกำลังจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง เข้ายึดพระบรมมหาราชวัง ซึ่งเป็นที่ตั้งของกระทรวงการคลัง เพื่อใช้เป็นกองบัญชาการ และประกาศให้รัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม ลาออก พร้อมทั้งตั้งรัฐบาลชุดใหม่โดยมี นายดิเรก ชัยนาม เป็นนายกรัฐมนตรี ทำให้เกิดการต่อสู้กันอย่างรุนแรงระหว่างทหารบก ฝ่ายรัฐบาลกับทหารเรือฝ่ายกบฏ ซึ่งรัฐบาลสามารถปราบปรามกลุ่มกบฏได้อย่างเฉียบขาด ในที่สุด นายปรีดี พนมยงค์ ต้องหนีออกนอกประเทศและใช้ชีวิตอยู่ต่างประเทศจนกระทั่งถึงแก่อสัญกรรม

กบฏแมนฮัตตัน หรือกบฏทหารเรือ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๔ มีผู้นำที่สำคัญคือ พลเรือตรี ทหาร ขำหิรัญ นาวาเอก อานนท์ ปุณศรีภักภา นาวาตรี มนัส จารุภา นาวาตรี ประกาย พุทธิสาร และ นาวาตรี สุภัทร ตันตยาภรณ์ ซึ่งกระทำการกบฏเกิดขึ้นจากการที่ฝ่ายทหารเรือไม่พอใจการบริหารงานของรัฐบาล และผู้นำกลุ่มทหารบก รวมทั้งการที่รัฐบาลไม่สนับสนุนกิจการของกองทัพเรือเท่าที่ควร ส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมในกองทัพเรือ ทั้งนี้ฝ่ายทหารเรือได้วางแผนที่จะดำเนินการมาก่อนหน้านี้แล้วหลายครั้ง แต่ประสบความสำเร็จล้มเหลวก่อนที่จะได้ปฏิบัติการ จนกระทั่งวันที่ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๔ จึงได้ลงมือกระทำการโดยคณะนายทหารเรือกลุ่มหนึ่งนำโดย นาวาตรี มนัส จารุภา ได้ใช้ปืนกลจู่บังคับ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ในพิธีมอบเรือชุดสันดอนชื่อ แมนฮัตตัน ซึ่งรัฐบาลสหรัฐอเมริกา มอบให้รัฐบาลไทยตามโครงการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจที่ทाराชาวดิสู และนำจอมพล ป. พิบูลสงคราม ไปคุมขังไว้ที่เรือหลวงศรีอยุธยา แต่ทางฝ่ายรัฐบาลไม่ยอม ได้เกิดการยิงต่อสู้กันอย่างหนัก และเครื่องบินของกองทัพอากาศได้ทิ้งระเบิดเรือหลวง ศรีอยุธยา แต่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้รับการช่วยเหลือจากทหารเรืออย่างปลอดภัย ในที่สุดฝ่ายทหารเรือเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ ส่งผลให้แสนยานุภาพและบทบาททางการเมืองของกองทัพเรือต้องลดลงเป็นอย่างมาก จากการที่เคยสามารถคานอำนาจกับทหารบกและตำรวจได้ ก็ต้องถูกควบคุมทั้งทางด้านกำลังพลและอาวุธ โดยการตัดงบประมาณและยุทโธปกรณ์ จนไม่อาจเป็นกองกำลังที่สามารถถ่วงดุลอำนาจของกองทัพอื่นได้

อย่างไรก็ตาม กองทัพเรือได้กลับมามีบทบาททางการเมืองอีก โดยภายหลังจากเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๑๙ คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน นำโดย พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ และคณะนายทหารร่วมกับตำรวจ ได้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน พร้อมทั้งมอบหมายให้นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี แต่ต่อมากณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินชุดเดิมในชื่อใหม่ว่า คณะปฏิวัติ ภายใต้การนำของ พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ได้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร โดยได้มอบหมายให้ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ในขณะนั้น เป็นนายกรัฐมนตรี

จากนั้นในระยะเวลาต่อมา กองทัพเรือก็ได้แสดงบทบาทในการรักษาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และให้การสนับสนุนต่อรัฐบาลในการบริหารประเทศมาโดยตลอด อย่างไรก็ตาม บางช่วงเวลาที่ประเทศเกิดปัญหาสำคัญขึ้นจึงต้องนำไปสู่การรัฐประหาร กองทัพเรือก็ได้มีบทบาทในการเข้าร่วมกับคณะรัฐประหารด้วย ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการรัฐประหารเกิดขึ้น ๓ ครั้ง ได้แก่ รัฐประหาร ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๓๔ โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) นำโดย พลเอก สุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้เข้ายึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งกระทำการรัฐประหารครั้งนี้ พลเรือเอก ประพัฒน์ กฤษณจันทร์ ผู้บัญชาการทหารเรือ ได้นำทหารเรือเข้าร่วมด้วย ต่อมา รัฐประหาร ๑๙ กันยายน พ.ศ.๒๕๔๙ โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) นำโดย พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก ได้ยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาล พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งการทำการรัฐประหารครั้งนี้ กองทัพเรือก็เข้าร่วมด้วย และรัฐประหาร ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๗ โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) นำโดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก ได้ยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาล นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ซึ่งการทำการรัฐประหารครั้งนี้ กองทัพเรือก็ได้เข้าร่วมด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ นายทหารระดับสูงของกองทัพเรือก็ได้เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในรัฐบาล รวมทั้งดำรงตำแหน่งทางการเมืองหลายท่าน

การดำเนินการของกองทัพเรือต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

การดำเนินการของกองทัพเรือต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สามารถพิจารณาในประเด็นต่าง ๆ ได้คือ หน้าที่ของกองทัพเรือตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ การสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน การสร้างศักยภาพในการป้องกันประเทศ การส่งเสริมความมั่นคงภายในประเทศ การมีธรรมาภิบาล และการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของกำลังพลในการปฏิบัติหน้าที่

หน้าที่ของกองทัพเรือตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งได้มีบทบัญญัติในมาตรา ๒ ว่าประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของทหารซึ่งรวมถึงกองทัพเรือด้วย คือ มาตรา ๒๗ ที่ระบุว่า บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม ซึ่งผ่านมากำลังพลของกองทัพเรือก็ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกันกับประชาชนทั่วไป แต่ก็จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ และคำสั่งเกี่ยวกับระเบียบวินัยที่กองทัพเรือกำหนดไว้

นอกจากนี้ในหมวด ๔ หน้าที่ของปวงชนชาวไทย มาตรา ๕๐ ได้กำหนดหน้าที่ของบุคคลไว้ ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทหารรวมถึงกองทัพเรือด้วย คือ ข้อ (๑) พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และ ข้อ(๒) ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ และสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

รวมทั้งให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทั้งนี้เป็นการสอดคล้องกับ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ มาตรา ๕๒ ที่บัญญัติว่ารัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูตและการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วยดังนั้นจะเห็นได้ว่าในส่วนนี้เป็นหน้าที่ที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับกองทัพเรือด้วย

การสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน

ตามแนวความคิดพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นต่อประชาชน เป็นหลักสำคัญ โดยผู้นำประเทศจะต้องได้รับอำนาจและความชอบธรรมในการบริหารประเทศ จากประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยตรง และประชาชนจะมีสิทธิและเสรีภาพตามที่กำหนดไว้ โดยที่หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ก็ต้องมีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ทหารรวมถึงกองทัพเรือซึ่งแม้ว่าจะมีหน้าที่หลักในการพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งการป้องกันประเทศ การรักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ และร่วมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แต่ทหารและกองทัพเรือก็มีส่วนสัมพันธ์กับประชาชนด้วยเช่นกัน

สำหรับการดำเนินการของกองทัพเรือในการสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนนั้น ตามนโยบายผู้บัญชาการทหารเรือ กองทัพเรือต้องเป็นกองทัพทหารของประชาชน หายใจ เชื่อมใจ และมีชะตาชีวิตร่วมกันกับประชาชน สู้เพื่อรับใช้ประชาชน ที่ใดมีศัตรู ที่ใดมีภัยอันตราย ที่นั้นย่อมมีทหารของกองทัพเรือ ให้สมกับคุณค่าที่ส่งมอบให้กับสังคม “กองทัพเรือที่ประชาชนเชื่อมั่นและภาคภูมิใจ” ทั้งนี้ ตามนโยบายทางด้านกิจการพลเรือน นั้น กองทัพเรือจะได้ดำเนินการสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน โดยพัฒนาระบบงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและการช่วยเหลือประชาชน การพัฒนาการผลิตและประชาสัมพันธ์ผลการปฏิบัติงานของกองทัพเรือ เพื่อเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของกองทัพเรือ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้การปฏิบัติต่าง ๆ ของกองทัพเรือได้อย่างถูกต้อง และการสนับสนุนการขยายผลโครงการจิตอาสา “เราทำความดีด้วยหัวใจ” อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการดำเนินการของกองทัพเรือต่าง ๆ เหล่านี้เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนตามการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

การสร้างศักยภาพในการป้องกันประเทศ

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้กำหนดหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับทหารและกองทัพเรือตาม มาตรา ๕๐ ไว้คือ การพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งการป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับ มาตรา ๕๒ ที่กำหนดให้รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ถือเป็นหน้าที่ของทหารและกองทัพที่จะต้องปฏิบัติเป็นภารกิจหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการป้องกันประเทศ

สำหรับกองทัพเรือ นั้น ตามกฎหมายได้กำหนดให้มีหน้าที่ในการป้องกันประเทศทางทะเล ซึ่งที่ผ่านมาในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ต้องปฏิบัติหน้าที่นี้ กองทัพเรือได้ทำการตรวจสอบสถานะแวดล้อม

และจัดทำยุทธศาสตร์กองทัพเรือ เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ และโครงสร้างกำลังรบของกองทัพเรือที่มีขีดความสามารถเหมาะสม และเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานตามภารกิจการป้องกันประเทศ พร้อมทั้งได้ดำเนินการเสริมสร้างขีดความสามารถของกองทัพเรือ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันประเทศมาโดยตลอดอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นการดำเนินการในการรักษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

การเสริมสร้างความมั่นคงในประเทศ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐได้มีบทบัญญัติกำหนดให้ รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อิทธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน ซึ่งถือเป็นหน้าที่โดยตรงของทหารรวมถึงกองทัพเรือที่จะต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องนี้ ซึ่งถือเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงในประเทศ

สำหรับกองทัพเรื่อนั้น นอกจากภารกิจหน้าที่ในการป้องกันประเทศ ซึ่งเป็นภารกิจหลักที่กองทัพเรือจะต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ แล้วหน้าที่ที่สำคัญของกองทัพเรืออีกประการหนึ่งคือ การเสริมสร้างความมั่นคงในประเทศ เนื่องจากปัจจุบันได้เกิดเหตุการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงในประเทศหลายประการ กล่าวคือ ยังคงมีความเคลื่อนไหวที่ ก่อเกิดผลกระทบต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ทั้งที่มีลักษณะเชื่อมโยงสถาบันพระมหากษัตริย์มาแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมือง และมีการกล่าวอ้างความเท็จเพื่อดูหมิ่นใส่ร้ายอันเป็นการบ่อนทำลายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ กองทัพเรือจึงเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความเข้าใจ และตระหนักรู้ อย่างถูกต้องแท้จริงถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้กองทัพเรือมีนโยบายในการพิทักษ์รักษาและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างเต็มกำลังความสามารถ โดยจัดกำลังถวายความปลอดภัยแก่สถาบันพระมหากษัตริย์ จัดกิจกรรมเทิดพระเกียรติ และดำเนินตามโครงการพระราชดำริอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันกองทัพเรือก็ได้ให้การสนับสนุนการรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้ประชาชนและกำลังพลของกองทัพเรือมีความปลอดภัย นอกจากนี้ กองทัพเรือยังสนับสนุนรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาสำคัญของชาติ ทั้งปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย ปัญหาแรงงานต่างด้าวและการย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ ตลอดจนปัญหายาเสพติด

การมีธรรมาภิบาล

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย การสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี พ.ศ.๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาลไว้ว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคม รัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข มีความรู้สึกสามัคคี และร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็ง หรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกัน หรือแก้ไขเยียวยาสภาวะวิกฤติ ภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญ และกระแสโลกยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ ธรรมาภิบาลมีองค์ประกอบสำคัญ ๖ ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้ หลักความคุ้มค่าและหลักคุณธรรม

ทั้งนี้กองทัพเรือได้ดำเนินการตามองค์ประกอบทั้ง ๖ ประการของธรรมาภิบาลตามแนวทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ กล่าวคือ ทางด้านหลักนิติธรรม กองทัพเรือได้ออกกฎระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ อยู่เสมอ ทางด้านความโปร่งใส ในทุกขั้นตอนในการดำเนินงานของกองทัพเรือจะมีความชัดเจน ซึ่งบุคคลภายนอกโดยทั่วไปสามารถที่จะตรวจสอบความถูกต้องได้ หลักการมีส่วนร่วม กองทัพเรือ เปิดโอกาสให้ประชาชนรวมทั้งสื่อมวลชน ได้มีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมคิด เสนอความคิดเห็น การร่วมตรวจสอบในทุกขั้นตอน ของกระบวนการดำเนินงานของกองทัพเรือ หลักความรับผิดชอบ ตรวจสอบได้ กองทัพเรือมีความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม เอาใจใส่ต่อปัญหาของประเทศชาติ และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา โดยมีการสร้างกลไกที่ตรวจสอบได้ และพร้อมจะยอมรับผลจากการดำเนินงานที่เกิดขึ้น หลักความคุ้มค่า กองทัพเรือมีแนวทางการบริหารจัดการ และการใช้ทรัพยากร ที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม และหลักคุณธรรม กองทัพเรือมีแนวทางปฏิบัติให้บุคลากรยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม สำนึกในหน้าที่ของตนเอง มีความซื่อสัตย์สุจริต ขยันอดทน มีระเบียบวินัย และเคารพในสิทธิของผู้อื่น

การส่งเสริมขวัญและกำลังใจของกำลังพลในการปฏิบัติหน้าที่

ตามการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีหลักการพื้นฐานคือ การที่ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ มีความเสมอภาค และได้รับการเคารพศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ซึ่งได้กำหนดถึงสิทธิและเสรีภาพที่ประชาชนทุกคนพึงมี และการกำหนดห้ามมิให้ประชาชนใช้สิทธิและเสรีภาพในการกระทำบางอย่างเช่น การใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐรวมถึงทหารและกองทัพเรือ ต่างก็มีหน้าที่ในการส่งเสริมให้มีการใช้สิทธิและเสรีภาพดังกล่าวอย่างเต็มที่

สำหรับกองทัพเรือก็ได้มีการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมขวัญกำลังใจของกำลังพลในการปฏิบัติหน้าที่ โดยคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพที่กำลังพลควรพึงได้ ตลอดจนสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งทางด้านค่าตอบแทนในเรื่องของเงินเดือน ค่าจ้าง เบี้ยเลี้ยง และสวัสดิการในเรื่องต่าง ๆ ขณะเดียวกันกองทัพเรือก็มีนโยบายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตกำลังพลอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงาน และมีความผูกพันต่อกองทัพเรือ สำหรับทางด้านสวัสดิการ นั้น กองทัพเรือก็มีนโยบายในการยกระดับความมีเกียรติและศักดิ์ศรีข้าราชการกองทัพเรือ โดยจัดสร้างอาคารที่พักอาศัย ให้มีการจัดแข่งขันกีฬาในกองทัพเรือ ตลอดจนการขยายขีดความสามารถของกำลังพลของกองทัพเรือในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้นับเป็นการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของกำลังพลในการปฏิบัติหน้าที่

สรุป

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยประชาชนเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด การบริหารประเทศจะมาจากเสียงข้างมากของประชาชน และการปกครองจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และการเคารพศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ซึ่งปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ได้นำรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยมาใช้ในการปกครองบริหารประเทศของตน สำหรับ ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕ โดยคณะราษฎร ซึ่งประกอบไปด้วย กลุ่มนักเรียนไทยที่เดินทางไปศึกษาต่างประเทศ รวมทั้งกลุ่มนายทหารทั้งทหารบก และทหารเรือ ซึ่งในส่วนของกองทัพเรือภายหลังจากที่ได้มีการเปลี่ยนแปลง การปกครอง กองทัพเรือก็ได้มีบทบาทเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วงแรกกองทัพเรือได้ให้การสนับสนุน รัฐบาลมาโดยตลอด แต่ต่อมาได้มีแนวความคิดไม่เห็นด้วยกับรัฐบาล จนนำไปสู่การกบฏที่สำคัญ ๒ ครั้ง คือ กบฏวังหลวง ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๙๒ และกบฏแมนฮัตตัน ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๔ ทำให้บทบาททางการเมืองของกองทัพเรือต้องลดลงอย่างมาก อย่างไรก็ตามกองทัพเรือได้กลับมามี บทบาททางการเมืองอีกครั้ง โดยเข้าร่วมรัฐประหาร ๓ ครั้งล่าสุด และเข้าไปดำรงตำแหน่งสำคัญทาง การเมืองที่ สำหรับในส่วนบทบาทของกองทัพเรือในการรักษาระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นั้น กองทัพเรือได้มีการดำเนินการทั้งในเรื่องของกองทัพเรือตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ การสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน การสร้าง ศักยภาพในการป้องกันประเทศ การส่งเสริมความมั่นคงภายในประเทศการมีธรรมาภิบาล และการ ส่งเสริมขวัญและกำลังใจของกำลังพลในการปฏิบัติหน้าที่

บรรณานุกรม

หนังสือ

จตุรงค์ ศรีวิงษ์วรรณะ. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์; ๒๕๕๘.

จิระพงศ์ เรืองทูน. การจัดการทรัพยากรมนุษย์. นนทบุรี : บริษัท เนชั่นโฮย์ ๑๙๕๔ จำกัด; ๒๕๖๒.

ทิวากร แก้วมณี. ธรรมาภิบาล. กรุงเทพมหานคร : สยามปริทัศน์; ๒๕๕๙.

พะยอม วงศ์สารศรี. องค์การและการจัดการ. ๒๕๔๒.

สัมพันธ์ ภูไพบูลย์. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิทักษ์อักษร; ๒๕๔๒.

สัมพันธ์ ยศสมศักดิ์, นภดล วงษ์น้อม, พันตำรวจเอก และ พงศธร แก้วมณี. ธรรมาภิบาลกับการประยุกต์ใช้ในสังคมไทย.

กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็ม.ที.เพรส; ๒๕๖๑.

อุดม ทุมไผ่สิต. การจัดการ; ๒๕๔๔.

เอกสารทางราชการ

นโยบายกองทัพเรือ ปี ๒๕๖๒

นโยบายผู้บัญชาการทหารเรือ ปี ๒๕๖๒

เอกสารอ้างอิงของกองทัพเรือ หมายเลข ๑๐๐๑ การกำลังพล พ.ศ. ๒๕๔๑

เอกสารอ้างอิงของกองทัพเรือ หมายเลข ๑๐๐๔ สิทธิกำลังพล พ.ศ. ๒๕๔๒

เอกสารอื่น ๆ

เอกสารประกอบการบรรยายหัวข้อวิชา การกำลังพล หลักสูตรทั่วไป โรงเรียนนายทหารชั้นต้น
กรมยุทธศึกษาทหารเรือ;๒ ธันวาคม ๒๕๖๒.